

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

Гілея

*Науковий вісник
збірник наукових праць*

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 130 (№ 3)

Київ – 2018

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України

№ 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р. (перереєстрація)

Свідоцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 10 від 27 лютого 2018 р.)**Збірник входить до міжнародних баз**

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:**Андрущенко В. П.,**
д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)**Головний редактор:****Вашкевич В. М.,**
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)**Співредактори:****Акопян В. Г.,**
д-р філос. наук, ст.н.с. (Україна, Київ)
Кивлюк О. П., д-р філос. наук, ст.н.с.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)**Відповідальний секретар:****Халамендик В. Б.,**
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)**Редакційна рада:****Андрущенко В. П.,** д-р філос. наук
проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф.,
член – кор. НАН України (Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Вірменія, Єреван)
Михальченко М. І., д-р іст. наук, проф.,
член – кор. НАН України (Україна, Київ)
Панчук М. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член – кор. НАН України
(Україна, Київ)
Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)**Редакційна колегія:****З історичних наук:****Войцехівська І. Н.,** д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Мезга М. М., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)**Стоян Т. А.,** д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сушко О. О., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шаповал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)**З філософських наук:****Абасов А. С.,** д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бех В. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Жадько В. О., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Купенал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїшко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Терепиший С. О., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тещляк С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)**З політичних наук:****Андрусиниш Б. І.,** д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Андрюкайтене Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент),
(Литва, Маріамполь)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Васильчук Є. О., д-р політ. наук, доц. (Україна, Черкаси)
Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Срогошу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)**Гілея:** науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2018. – Вип. 130 (3). – 470 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

v osviti: teorija i praktyka: materialy Vseukrai'ns'koi' naukovopraktychnoi' konferencii' (25 kvitnja 2017 r.). – Poltava: POIPPO, 2017. – S.98–101.

12. Poljan P. M. Zhertvy dvuh diktatur: Zhizn', trud, unizhenija i smert' sovetskih voennoplennyh i ostarbajterov na chuzhbine i na Rodine. – Moskva: Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija (ROSSPJeN), 2002. – 896 s.

13. Sydorenko O. V. «Ostarbajtery» z Poltavshhyny v avstrijs'kij zemli Vorarl'bert v 1942–1945 rr. – Poltava: ASMI, 2007. – 84 s.

14. Jankovs'ka O. V. Do pytannja pro dolju ukrai'ns'kyh repatriantiv Velykoi' Vitchyznanoi' viny. Storinky vojennoi' istorii' Ukrai'ny: Zbirnyk nauk. statej. – Kyi'v: Instytut istorii' NAN Ukrai'ny, 2005. – Vyp.9, Ch.3. – S.319–324.

Лукуаненко О. В., Ph.D. in History, Senior lecturer in Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Ukraine, Poltava), lukuanenko.ov@gmail.com

Age features of students–ostarbeiters among post-war graduates of Poltava Pedagogical Institute

The article illustrates the specifics of the process of recruitment and sending to the Third Reich of students of the higher pedagogical institution of Poltava during the German–Soviet war of 1941–1945. The application of the content analysis method allowed to illustrate the age characteristics of students involved in the occupation economy and to determine a number of differences in the wave of recruitment of workers from the East. The paper is written within the research work «Regional dimension of the everyday culture of Ukraine of XVIII–XX centuries» of the Department of Cultural Studies of PNP.

Keywords: everyday life, students, German–Soviet war, higher pedagogical school, collaborationism, Ostarbeiters.

* * *

УДК 94(477):336.221–058.224«1946–1953»

Котик Ю. В.,

кандидат історичних наук, старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет
(Україна, Вінниця), yura.kotik.70@ukr.net

Оподаткування селян в УРСР у 1946–1953 рр.

Мета статті полягає у проведенні історичного дослідження процесу стягнення податків з селян в УРСР у 1946–1953 рр., як вагомого політичного та економічного чинника у відновленні радянської влади та процесі відбудови господарства країни.

У дослідженні були використані загальнонаукові методи: аналіз і синтез та спеціальний метод історичного дослідження – аналіз архівних документів.

У роботі розглянуто заходи радянської держави щодо відновлення оподаткування селян та їх господарств в УРСР у 1946–1953 рр.

Ключові слова: оподаткування, УРСР, сільськогосподарський податок, нормативний метод, податкова політика, податкові органи, податковий інспектор, селянське господарство, бюджет.

Оподаткування – це процес взаємної відповідальності держави і громадян. Ступінь взаєморозуміння, довіри, відкритості у цих стосунках одна з вагомих ознак цивілізованості, зрілості суспільства. Саме тому, одна із складових цього процесу, а саме проблема оподаткування селян в УРСР у період відбудови залишається актуальною до нині та перебуває у полі зору не лише істориків, а і широкого кола громадськості. Це питання висвітлюється у працях В. Марочко, О. Мовчан, І. Майбурова, М. Кучерявенка, однак потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Після завершення Другої світової війни радянська держава відчула гостру потребу у матеріальних ресурсах для відбудови господарства країни. Одним із вагомих джерел доходів стали податки з юридичних та фізичних осіб, зокрема селян. Селяни

оподатковувались податком з холостяків, одиноких та бездітних громадян СРСР, місцевими податками та самооподаткуванням. Однак обтяжливим для них був сільськогосподарський податок. Оподаткування селян в УРСР сільськогосподарським податком у 1946–1953 рр. здійснювалось відповідно до Закону від 1 вересня 1939 року з урахуванням подальших змін. Частка сільгосподатку у доходах державного бюджету СРСР була лише 1,3% [1, с. 300]. Сільгосподаток, за сутністю та механізмом оподаткування нагадував прибутковий податок, принципово відрізняючись лише тим, що оподатковував не доходи окремих селян, а сукупний дохід селянського господарства (двору, сім'ї) [там само, с. 306–307]. Оподатковувались доходи колгоспників від власного господарства, доходи одноосібників та інших громадян, не членів колгоспів, від посівів злакових культур, овочівництва, садівництва, виноградарства, бджільництва та скотарства. Окрім того оподаткуванню підлягали доходи отримані членами селянської сім'ї від кустарно–ремісничих промислів та іншої діяльності не пов'язаної з землеробством у межах адміністративного району проживання. Заробітна плата отримана селянами за працю за межами району проживання оподатковувалась прибутковим податком. Селянські трудові не оподатковувались [2, с. 217].

Сільськогосподарські доходи селянських господарств визначались нормативним методом. По кожному виду культур та тварин встановлювались середні норми доходності, враховуючи територіально–кліматичні зони. Однак вони не могли коливатися більше або менше ніж на 30%. Влада вважала, що доходи селян в СРСР не мають значної диференціації [там само, с. 218]. Періодично норми доходності по посівам сільгоспкультур переглядалися. Застосування такого методу перетворювало податок на продрозкладку та спрощувало механізм його стягнення для держави, однак нехтувався принцип диференціації суб'єктів оподаткування, не враховувались індивідуальні особливості селянського господарства. Безпідставне завищення ставок сільгосподатку призвело до втрати селянами стимулів економічного розвитку, а у неврожайний 1946–1947 рік до зубожіння українських селян та голоду. У 1946 році на трудовень український колгоспник одержував у середньому близько 1 кг зерна, у 1950 році –1,2 кг, у 1951 році –1,6 кг. Окрім хліба селянам видавали на трудовні гроші, відповідно – 1,0; 1,2; 1,6 крб. Оскільки така оплата праці була мізерною, основним засобом існування селянства залишалися підсобні господарства. Але умови для їхнього розвитку були несприятливими. Оскільки селяни сплачували податок з холостяків, одиноких та бездітних громадян СРСР, місцеві податки та підлягали самооподаткуванню, стає зрозумілим, чому сільськогосподарський податок нещадно душив селянство.

Навіть зниження норм доходності у 1946, 1947, 1950 роках не відповідало зниженню цін на сільгосппродукцію на колгоспних ринках. Погіршенню стану селянських господарств сприяло підвищення у 1951 році шкали ставок обкладання сільгосподатком з 12% до 29,1%. Податок на городні культури був у 7,5 рази вищий, ніж на зернові. Окрім того, у 1952 році до доходів від сільського господарства держава нараховувала від 5% до 10% за непередбачувані доходи (наприклад птиці).

В цілому, 50% суми сільгосподатку припадало на оподаткування тварин особистого користування селян [1, с. 306–307]. Саме тому невиконання податкових зобов'язань селянами було звичним явищем. Так лише у Київській області за 1952 та два місяці 1953 року бюджет недоотримав податкових платежів від селян на суму у 1645 тис. крб. [3, арк. 164]. У 1947 році план надходжень від сільгосподатку був не виконаний. У Запорізькій області станом на 1 липня 1948 р. податкова заборгованість населення по сільгосподатку сягала 9 млн. крб. [4, арк. 16].

Окремі селянські господарства, наприклад у Хотинському районі Чернівецької області у 1948 році, що вирощували городні культури, намагались оскаржити розміри сільгосподатку, однак їх зусилля виявились марними [там само, арк. 16].

Окрім сільськогосподарських, радянська влада оподатковувала несільськогосподарські прибутки селян, які вираховувались за кожний оподатковуваний період. Податківці аналізували інформацію, що надходила з матеріалами обстежень та опитування домогосподарств. Таким же методом визначались валові витрати селянського господарства [2, с. 217].

Радянські фінансові органи за допомогою органів місцевої влади, з метою обліку всіх джерел доходів селян, що підлягали оподаткуванню та правильного нарахування сільгосподатку, виконували перелік, запланованих центральними фінансовими органами, заходів: аналіз інформації про виплачені суми селянам за продану сільгосппродукцію, обстеження господарств, що мають несільськогосподарські доходи, складання попередніх списків господарств, що мають пільги по сільгосподатку, аналіз сплати податкових зобов'язань селянами за минулий рік [5, с. 7–8]. Для визначення сумарного доходу селянських господарств додавались грошові суми неземельних доходів, що оподатковуються сільгосподатком, суми ринкових доходів та доходів безпосередньо від сільського господарства [там само, с. 7–8]. Отже, радянська влада оподатковувала доходи селян двічі: спочатку з посівних площ, наявної худоби, посаджених садів, а потім реалізованої сільгосппродукції на ринках.

Однак законодавчі ініціативи радянської влади досить кардинально відрізнялась від втілення їх у життя. Так у Запорізькій області на початок серпня 1948 року платіжні повідомлення про сплату сільгосподатку були передані лише у 267 сільрад. У 45 сільрадах облік платників та нарахування їм податків завершено не було. Податкові агенти виконували роботу, яка виходила за межі їх посадових інструкцій: отримували податкові платежі від населення та поштою відправляли у фінансові органи [4, арк. 12]. Окрім того, податківці разом з працівниками інших державних органів контролювали виконання селянами хлібозаготівельних планів. Наприклад, працівники місцевих фінансових органів Запорізької області у 1948 році звітували про їх виконання на 84% [там само, арк. 12].

У процесі оподаткування селян радянська влада виявлені значні недоліки. Міністр фінансів УРСР Г. Сахновський у 1948 році констатував про порушення термінів завершення обліку платників, нарахування та у підсумку вручення податкових повідомлень селянам. Він наголошував на значних прорахунках у обліку об'єктів

оподаткування: відсутність окремих господарств у податкових реєстрах, неправильних записах кількості членів сім'ї, переписування статистичних даних з книг обліку господарств без фактичної перевірки, порушеннях у наданні пільг, бездіяльності у стягненні сільгосподатку голів колгоспів. Окрім того зазначалось про безпринципність керівників податкових органів, «які бояться прийти на прийом до секретаря обкому чи райкому партії і наполягти на розгляді нагальних питань податкової компанії» [там само, арк. 23].

Оподаткування сільгосподатком виявило значні порушення і у діяльності податкових органів, на що зверталась увага керівництвом МФ СРСР на нарадах фінансових працівників у березні 1948 року в Москві та у квітні 1948 року у Києві. Показники стягнення сільгосподатку у 1947 році у порівнянні з 1946 роком значно погіршились. На нараді у Києві зазначалось: «Податкові працівники не перебудували своєї роботи відповідно до вимог, що окреслені постановами ЦК ВКП(б) та Ради Міністрів СРСР стосовно проведення грошової реформи 1947 року. З 15 грудня 1946 року по 15 січня 1947 року, а іноді до 1 лютого багато податкових агентів влаштували собі самочинно відпустки за відсутності належного контролю з боку завідуючих райфінвідділами» [6, арк. 5]. У Сквирському районі Київської області у 1947 році з 23 податкових агентів 14 на протязі півтора місяця не ходили на роботу, а завідуючий райфінвідділом визнав, що «вирішив після грошової реформи дещо відпочити». Обтяжливість сільгосподатку та свавілля податкових працівників призвели до зростання скарг платників податків: у Волинській області в 1947 році до 5722 скарг, що становило 3,5% від загальної кількості платників, у Кіровоградській області апелювали до влади 3,3% платників, у Сумській – 3% [там само, арк. 7]. В Сумській області податковий агент, нехтуючи законодавством, на власний розсуд визначав розміри податку для селян та обурювався втручанням у його справи профільного міністерства» [там само, арк. 8]. У постанові Ради Міністрів СРСР про діяльність фінорганів по оподаткуванню селян за 1948 рік зазначалось, що «робота місцевих фінансових органів по стягненню сільгосподатку перебуває у занедбаному стані». В Чернігівській обл. області податкові агенти підраховуючи платників та визначаючи їх доходи не облікували 670 господарств, 496 га пашні, 143 га саду, 2622 корови, 1940 свиней» [там само, арк. 10–11].

Не контрольованість та некомпетентність податкових працівників призводила до правопорушень. Так, у 1946 році завідувач Житомирським райфінвідділом Є. Костриця та старший податковий інспектор цього ж відділу І. Кописто оподатковували селян за власноруч встановленими завищеними ставками сільгосподатку, а звітували перед державою за ставками закріпленими законодавством. Окрім того, службовці незаконно, без наявності документів, списали 760,6 тис. крб. та скасували податкові заборгованості на суму у 142,9 тис. крб., затримали передачу коштів, отриманих від податкових сільських агентів, до державної скарбниці на сім місяців [7, арк. 1, 5–6].

Предметом спекуляції були пільги, які надавались по сільгосподатку окремим категоріям селян (інвалідам війни та праці першої та другої групи, сім'ям військовослужбовців). У 1949 році в с. Малин

Житомирської області голова сільради самочинно звільняла господарства від оподаткування або зменшувала суми податку: садибу батька, родичів та гарних знайомих. В Чуднівському районі Житомирської обл. п'ять одноосібних господарств обкладались по ставкам колгоспників. В Немирівському районі Вінницької області в 14 сільрадах 326 господарств отримали незаконні пільги [6, арк. 15].

З метою покращення управління та надання допомоги місцевим податковим органам систематично проводились загальносоюзні, республіканські та обласні наради з питань стягнення сільгосподатку. Так, з 31 травня по 2 червня 1948 року відбулась республіканська нарада замісників завідувачів обласних фінансових відділів та начальників секторів сільських платежів обласних виконавчих комітетів УРСР. На ній було заслухано доповідь заступника Міністра фінансів УРСР (далі МФ УРСР) І. Нечитайло про заходи щодо подолання недбалості у ставленні податкових працівників до стягнення сільгосподатку, а також виступи заступників обласних виконавчих комітетів з питання проведення практичних заходів для виконання наказу МФ СРСР від 6 травня 1948 року «Про недоліки у роботі фінансових органів у стягненні сільгосподатку» [6, арк. 2]. Вжиті заходи сприяли позитивним результатам. В наказі МФ УРСР від 8 січня 1951 року підкреслювалось: «У 1951 році фінансові органи багатьох районів провели велику роботу для дострокового стягнення сільгосподатку, податку з хостостяків, одиноких та малосімейних громадян» [8, арк. 8].

Окрім того, у повоєнні роки радянська влада продовжувала політику знищення приватного сектору економіки, і за допомогою сільгосподатку зокрема. Ще у 1939 році у нову редакцію Закону про сільгосподаток було внесено зміни, які декларували збільшення оподаткування одноосібних господарств. Так, розмір сільгосподатку диференціювався залежно від вступу членів селянської сім'ї до колгоспу. З одноосібних господарств податок стягувався на 100% більше ніж з колгоспників. Одноосібники, які вступали у колгосп до моменту сплати першого платежу за оподатковуваний рік, податок сплачували за ставками для колгоспників, тобто вдвічі меншим. Але для цього було необхідно, щоб всі працездатні члени сім'ї вступили у колгосп. У разі, якщо хоча б один член працював у приватному секторі, податок збільшувався на 75%. Селяни, що вийшли з колгоспу, не залежно від терміну та причин, оподатковувалися за ставками встановленими для одноосібних господарств [2, с. 220]. На нараді керівників обласних фінансових органів УРСР у Києві 31 травня – 2 червня 1948 року наголошувалось, що проведення податкової компанії в Україні має важливе не лише економічне, а і політичне значення, оскільки в Західній Україні збереглась значна частина одноосібних господарств, тому кулацькі господарства необхідно оподатковувати індивідуально, а податкові ставки для колгоспників повинні стимулювати одноосібників до вступу у колгосп [6, арк. 10]. Виходячи з таких міркувань, фінансові працівники УРСР 11 квітня 1949 року у зверненні до Й. Сталіна взяли зобов'язання «забезпечити повний збір сільгосподатку до 1 грудня 1949 року» [9, арк. 9].

Отже, оподаткування селян у 1946–1953 рр. мало політичну та економічну складову: подальше знищення

приватної власності у сільському господарстві, засіб перетворення селян у слухняний електорат і, водночас, джерело поповнення бюджету радянської держави для вирішення нагальних питань її функціонування. Політика в УРСР у оподаткуванні селян в 1946–1953 рр. базувалась на «традиціях» 1930–40 рр. та підтвердила пріоритети інтересів тоталітарної держави над добробутом її громадянами.

Список використаних джерел

1. Теория и история налогообложения / Майбуров И. А. и др. 2-е изд. – М.: Юнити, 2011. – 422 с.
2. Марьяхин Г. Л. Очерки истории налогов с населения в СССР / Г. Л. Марьяхин. – М.: Финансы, 1964. – 252 с.
3. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОВУ). – Ф.Р-30. – Оп.17. – Спр.503. – 207 арк.
4. Там само. – Спр.127. – 23 арк.
5. Цалкин Г. М. Методы организации налоговой работы. – М.: Госфиниздат. – 1949. – 128 с.
6. ЦДАВОВУ. – Ф.Р-30. – Оп.17. – Спр.123. – 131 арк.
7. Там само. – Спр.71. – 8 арк.
8. Там само. – Спр.351. – 206 арк.
9. Там само. – Спр.180. – 296 арк.

References

1. Teorija i istorija nalogooblozhenija / Majburov I. A. i dr. 2-e izd. – M.: Juniti, 2011. – 422 s.
2. Mar'jahin G. L. Oчерки istorii nalogov s naselenija v SSSR / G. L. Mar'jahin. – M.: Finansy, 1964. – 252 s.
3. Central'nyj derzhavnyj arhiv vyshhyh organiv vlady ta upravlinnja Ukrainy (dali – CDAVOVU). – F.R-30. – Op.17. – Spr.503. – 207 ark.
4. Tam samo. – Spr.127. – 23 ark.
5. Calkin G. M. Metody organizacii nalogovoj raboty. – M.: Gosfinizdat. – 1949. – 128 s.
6. CDAVOVU. – F.R-30. – Op.17. – Spr.123. – 131 ark.
7. Tam samo. – Spr.71. – 8 ark.
8. Tam samo. – Spr.351. – 206 ark.
9. Tam samo. – Spr.180. – 296 ark.

Kotyk Yu. V., candidate of historical sciences, senior lecturer, Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine, Vinnytsya), yura.kotik.70@ukr.net

Taxation of peasants in the USSR in 1946–1953

The purpose of the article is to conduct a historical study of the collection of taxes from peasants in the Ukrainian SSR in 1946–1953 as a significant political and economic factor in the restoration of Soviet power and the process of rebuilding the economy.

The research used the general scientific methods: analysis and synthesis and a special method of historical research – analysis of archival documents.

The paper considers the measures taken by the Soviet state to restore the taxation of farmers and their farms in the USSR in 1946–1953.

Keywords: taxation, Ukr-SSR, agricultural tax, normative method, tax policy, tax authorities, tax inspector, peasant economy, budget.

* * *

УДК 792(477.62–2)«1970/1980»(045)

Демідко О. О.,
аспірантка, Маріупольський
державний університет (Україна, Маріуполь),
demidko.olga1991@gmail.com

ТЕАТРАЛЬНЕ ЖИТТЯ МАРІУПОЛЯ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ. (1970–1980–ті рр.)

Метою означеного дослідження є вивчення основних тенденцій та змін, що відбулися в розвитку театрального життя м. Маріуполя протягом

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Пилипчук О. О. Дослідження проблем рецепції римського права в Київському юридичному товаристві	7
Богатикова О. В. Місце Григорія Павлуцького (1861–1924 рр.) у громадському житті України кінця XIX – початку XX ст.	12
Скоков О. Д. Час заснування навчального закладу в м. Острозі в історіографії середини XIX – початку XXI ст.	16
Перепелюк О. М. Підготовка учителів церковного співу в Київській єпархії кінця XIX століття	22
Богатчук С. С. Діяльність вінницького жіночого єврейського училища наприкінці XIX ст.	25
Романенко Г. В. Збереження та популяризація породи гуцульського коня в Галичині в останній третині XIX – на початку XX ст.	27
Романцова Н. І. Інавгураційна лекція М. Грушевського у Львівському університеті. історіографічний аспект проблеми	31
Дегтярьов С. І. Політика українізації уряду Української Держави (до 100-річчя Української революції 1917–1921 рр.)	34
Гай–Нижник П. П. Олександр Севрюк і його роль під час перемовин й укладання Мирового договору між УНР та Центральними державами у Бересті (січень – лютий 1918 р.)	37
Варгатюк С. В. Боротьба дипломатичного корпусу Директорії УНР з окупацією Польщею Західної України	44
Харламов М. І., Логовський І. М. Особливості стану протипожежної охорони промисловості України у 1925–1926 роках	47
Макарчук С. С. Справа миколаївського прокурора В. К. Мислова	50
Bratus I. V., Tsomyk M. Yu. The 76th anniversary of the tragedy of Babi Yar: historical and cultural aspects (76-річчя трагедії Бабиного Яру – історико-культурологічний аспект)	55
Шишкін І. Г. Західна Україна у стратегічних планах Армії Крайової в роки Другої світової війни	57
Чуйко Р. В. Відбудова мережі регіональних архівних установ України в післявоєнний період (1944–1950 рр.). Історіографія проблеми	60
Диптан Л. С. Організаційне забезпечення медико-санітарного обслуговування репатріантів на території Української РСР у 1944–1947 рр.	64
Лановюк Л. П. Історія сіл як суб'єкт суспільної пам'яті про Другу світову війну	69
Сірук Н. М. Відомі персоналії – джерела вивчення української історії та культури (40–50-ті роки XX ст.)	71
Лук'яненко О. В. Вікові особливості студентів-офіцерів повоєнних випусків Полтавського педінституту	75
Котик Ю. В. Оподаткування селян в УРСР у 1946–1953 рр.	77
Демідко О. О. Театральне життя Маріуполя в другій половині XX ст. (1970–1980-ті рр.)	79
Гаврилюк Г. І. Підсумки та наслідки третьої хвилі демократизації: адаптація даних Freedom House (1973–2018 рр.)	83
Стасюк Ю. М. озброєння українських добровольчих батальйонів на Сході України у 2014 році	88
Левчук К. І. Розвиток громадських організацій України протягом 90-х років XX ст.	93
Кикоть С. М. Адміністративний ресурс в Україні: причини виникнення та особливості використання	96
Муханов В. М. Історіографія та джерельна база історії становлення та розвитку галузі промислового виробництва сої та продуктів її переробки в Україні	99
Аносова В. С. До історії охорони культурної спадщини українського народу	104
Бондарчук-Чугіна І. Ю. Культура як чинник туристичного інтересу і туристичної мотивації	107
Васильєва Г. Г. Традиції та сучасні тенденції народного хорового співу Південного регіону України	110
Муравська С. В. Музейні заклади системи вищої освіти Західної України: статистика і логістика	113
Орехівський В. Д. Еволюція впровадження системи органічного землеробства в Приватному Підприємстві «Агроекологія» у другій половині XX – на початку XXI століть	115
Орлова О. В., Бондарчук-Чугіна І. Ю. Культурний туризм у формуванні національної ідентичності	117
Сологуб В. Д., Латко В. Б., Шеремет В. В. Роль та значення музичних інструментів у контексті культурно-історичного розвитку	122
Олійник О. М., Марченко О. О. Історіософія національної кухні Китаю: нотатки до проблеми	126
Исмаїлова А. И. Электронный каталог: больше возможностей для читателей (Електронний каталог: більше можливостей для читачів)	129
Сулейманова Х. С. Империя Афшаридов и ее отношения с Османской империей в документах «Хятти Хумаюн» (Імперія Афшариди і її відносини з Османською імперією в документах «Хятти Хумаюн»)	131
Гасанов Р. Об экономической жизни Мугана в раннем средневековье (Про економічне життя Мугана в ранньому середньовіччі)	136
Захарова О. В. Діяльність депутатських дворянських зборів Бессарабської губернії напередодні та під час Першої світової війни	138
Фалько С. А. Из истории военной модернизации на Востоке во второй половине XIX в.: деятельность инструкторских миссий военного министерства Российской империи в Азии (З історії воєнної модернізації на Сході в другій половині XIX ст.: діяльність інструкторських місій військового міністерства Російської імперії в Азії)	141

МІЖНАРОДНА ІНДЕКСАЦІЯ ЖУРНАЛУ

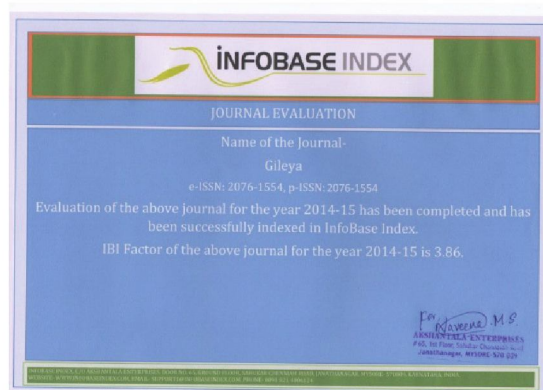
1. **Index Copernicus (Польща)** – міжнародна наукометрична база (Index Copernicus Journals Master List). Даний сайт містить індексування, ранжування і реферування журналів, а також є платформою для наукового співробітництва та виконання спільних наукових проєктів

2. **EBSCO (USA)** – агрегатор повнотекстових видань. Включає в себе 375 повнотекстових баз даних і більш 350000 електронних книг

3. **InfoBase Індекс (Індія)** - комплексна, багатоцільова база даних, що охоплює наукові літератури з усього світу.

4. **SIS (Scientific Indexing Services) (USA)** фокусується на цитатах індексації, аналіз цитованості і підтримує бази даних, що охоплюють цитування тисячі академічних журналів. SIS забезпечує кількісний і якісний інструмент для рейтингу, оцінки та класифікації журналів з навчальною оцінкою і передового досвіду.

